

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת הרבנית הצ' בילא ע"ה בת רבינו הגה"ק הילל זצ"ל, א"ח הגה"צ רבי בנימין זאב קרויס זצ"ל אבדק"ק דעברצין נלב"ע ו' כסלו תרצ"ה הנצב"ה

פר' ויצא תשפ"ג

בס"ד, גליון מס' 39

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל אבדק"ק סאסרעגען זי"ע

פר' ויצא

ג' עמודי העולם כלולים בעמוד התורה

ויקח מאבני המקום וישם מראשתי

(בראשית כ"ח י"א)

והיו ג' האבנים אלו ג' עמודי העולם, מריבים זה עם זה איזה עמוד יהי בראש שיהי העיקר שיבור לו האדם, כל אחד אמר "עלי יניח צדיק ראשו" כלומר שישים אותי בראש העמודים, זה אומר תורה בראש וזה אומר עבודה בראש וזה אומר גמ"ח בראש.

"מיד עשאן הקב"ה אבן אחת" שישים יעקב אבינו עליו ראשו, להורות שבעמוד התורה שהוא כנגד יעקב אבינו, הכל כלול גם עבודה וגם גמ"ח, שהרי בזמן הזה שאין לנו קרבנות לימוד התורה הוא במקום קרבן (כדאיתא במגילה ל"א ע"ב ומנחות ק"י ע"א), וגמילות חסדים, שהרי אין לך גמילות חסדים גדולה ממי שלומד תורה עם אחרים. (ח"ב עמ' צ"ד)

פירש רש"י, "עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות. התחילו מריבות זו עם זו זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת".

איתא במדרש (בראשית רבה ס"ח י"א) שנטל ג' אבנים לרמז על האבות הק'. ואפשר שבא לרמז על ג' העמודים המבוארים במשנה (אבות פ"א מ"ב) שעליהם העולם עומד, תורה עבודה וגמילות חסדים, ואברהם אבינו ע"ה מסר נפשו על עמוד החדס, יצחק אבינו ע"ה שהי' קרבן עולה ה"ה עמוד העבודה, ויעקב אבינו ע"ה הוא עמוד התורה כמ"ש רש"י על הפסוק (לקמן כ"ח י"ד) "וישכב במקום ההוא, באותו מקום שכב אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה".

על ידי שמקדש את הענינים הגשמיים מתעלה יותר מהמלאכים

ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו. והנה ד' נצב עליו וגו'

(בראשית כ"ח י"ב-י"ג)

מקיים עניני הגשמיות לשם שמים הרי שהאדם עליון על המלאכים. ולכן "מלאכי אלקים עולים וירדים בו", כלומר במעשי האדם וכוונתו תלוי אם המלאכים עליונים עליו או שהוא עליון עליהם. (ח"א עמ' ע"ד)

הנה האדם שכל מעשיו לשם שמים ואפילו בעת שהוא עסוק בעניני עולם הזה גם כן ד' נצב עליו שהכל בכוונה לשם שמים, הרי הוא מתעלה למדרגה גבוהה יותר מן המלאכים, כי מה שהמלאך עליון על האדם הוא מפני שהוא רוחני והאדם גשמי, אך אם האדם

ההולך למקום המינים והאפיקורסים צריך שמירה עליונה

והנה ד' נצב עליו וגו'

(בראשית כ"ח י"ג)

כ"ח ע"ב) פריך "הנך תמני סרי תשסרי הווין", ומשני דברכת המינים והצדוקים הוסיפוה ביבנה.

ולפי זה אפשר לפרש מה שפירש רש"י "לשמרו", שלפי שהלך יעקב אבינו ע"ה אל לבן מקום המינים והאפיקורסים הי' צריך שמירה עליונה. וכנגד פסוק זה תקנו ברכת המינים. (ח"א עמ' ע"ו)

פירש רש"י "נצב עליו, לשמרו". ובמדרש (בראשית רבה ס"ט ד) "שמונה עשרה פעמים מזכיר האבות בתורה וכנגד כן קבעו חכמים שמונה עשרה ברכות שבתפילה. ואם יאמר לך אדם תשעה עשר הם אמור לו "והנה ד' נצב עליו" לית הוא מן המנין".

הנה באמת בתפילת שמונה עשרה יש י"ט ברכות, ובגמ' (ברכות

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." (שם בהקדמה)

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר בשבילי איזה דבר בכל שבוע..." (קודש היולאים ח"א עמ' ז')

ויגד יעקב לרחל פי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא

(בראשית כ"ט י"ב)

עקש תתפל (שמואל ב' כ"ב כ"ז) וכו'.

יש לדקדק לאיזה צורך אמר יעקב אבינו ע"ה לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא, הלא כפל לשון הוא.

ובזה יתורץ הנ"ל, שאמר לה כי אחי אבי הוא ברמאות, ואת ההיתר לזה למד מאמו "וכי בן רבקה הוא" כי היא למדתו להקדים את עשו ולבא אל אביו ולומר לו "אנכי, עשו בכורך" (בראשית כ"ז י"ט וברש"י), ומזה למדתי שעם נבר תתבר ועם עקש תתפל.

ואפשר לפרש על פי דברי הגמ' (מגילה י"ג ע"ב) "וכי אחי אביה הוא הלא בן אחות אביה הוא, אלא אמר לה מינסבא לי, אמרה לי אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת לי, אמר לה אחיו אני ברמאות, אמרה לי ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא, אמר לה אין "עם נבר תתבר ועם

(ח"א עמ' ע"ט)

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"

חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

האם יעקב אבינו התפלל מבעוד יום כשתיקן תפילת ערבית

'ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש'

(בראשית כח, יא)

רש"י, 'ויזרח לו השמש', ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו, ע"כ. ולפי המדרש רבה (סח, י), היו אלו שתי שעות, שהשקיע לו הקב"ה את החמה קודם זמן השקיעה. ואם התפלל ערבית ב' שעות קודם השקיעה, נמצא דלא עביד גם לא כר' יהודה, דאמר עד פלג המנחה.

בפסוק 'ויפגע במקום וילן שם', פירש רש"י, ורבותינו דרשו לשון תפילה וכו', ולמדנו שתיקן תפלת ערבית. ושינה הכתוב ולא כתב 'ויתפלל', ללמדך שקפצה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הנשה (חולין צא:), עכ"ל.

ונראה לומר, שיעקב אבינו התפלל ערבית רק אחר ששקעה החמה. דהנה צריך להבין, מנין לומר בכלל שתיקן ערבית, הרי 'ויפגע במקום', שהוא לשון תפילה, נאמר קודם 'כי בא השמש', ואם כן אולי הכוונה שהתפלל מנחה. וצריך לומר, דהגמרא סברה שאין לפרש 'ויפגע' על תפילת מנחה, כי אין בכך כל חידוש, דפשיטא שהתפלל תפלת אבותיו בכל יום.

והקשה הרא"ם, דלשון הגמרא (שם) הוא, כד צלי הוה בעי למהדר [- כאשר התפלל יעקב, רצה לחזור לדרוך]. אמר הקב"ה, צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, מיד בא השמש, כדכתיב 'וילן שם כי בא השמש', ע"כ. ומשמע שתחילה התפלל, "כד צלי", ורק לאחר מכן בא השמש, ונמצא שהתפלל לפני ששקעה החמה. ואילו בריש מסכת ברכות שנינו, מאימתי קורין את שמע בערבין, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. ובגמרא, סימן לדבר צאת הכוכבים. ואם כן, היאך התפלל ערבית קודם ששקעה חמה.

אלא פירוש הגמרא (חולין שם), שכשהגיע יעקב לחרון אמר, אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי, היינו שעדיין לא התפלל תפילת מנחה. ונתן דעתו לחזור, וחשב להתפלל מנחה בדרך, אך קפצה לו הארץ, ומיד 'ויפגע במקום' [- כאדם הפוגע בחבירו שבא כנגדו; רש"י]. "כד צלי", היינו שהתפלל שם מנחה בעוד היום גדול, ועדיין לא רצה לתקן ולהתפלל ערבית, כי לא הגיעה זמנה. אלא שכאשר אמר הקב"ה, שלא יפטר בלא לינה, ושקעה השמש, אז תיקן והתפלל ערבית. ומה שדרשו (ברכות כו:), 'ויפגע במקום', לשון תפילה, שתיקן תפילת ערבית, אין פירושו שמיד התפלל ערבית, ואחר כך 'כי בא השמש', אלא שהיה חפץ לתקן ערבית, אבל למעשה התפלל רק אחר ביאת השמש, וכן כתבו המפרשים [- ראה בפני יהושע (שם סוף ד"ה יעקב), ובגור אריה למהר"ל]. וקל להבין כי נכון, בעזרת ה' ברוך הוא.

והביא הרא"ם, שכבר הקשו כן התוספות בפרק תפלת השחר (ברכות כו: ד"ה יעקב), ותירצו, דקיי"ל רבי יהודה דאמר (שם ע"א), זמן תפלת המנחה עד פלג המנחה, ואז מתחיל זמן ערבית, ואפשר כבר לקרות קריאת שמע של ערבית.

ויש להבין, הדא, דלגבי המחלוקת שבמשנה (שם) לגבי זמן תפילת מנחה, לדעת חכמים עד השקיעה, ור' יהודה אומר עד פלג המנחה [- שעה ורביע קודם השקיעה], אמרו בגמרא (שם כו:), השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, דעבד כמר עבד, ודעבד כמר עבד. אם כן מהיכי תיתי לומר שיעקב אבינו, כשתיקן תפלת ערבית, הכריע ועבד כר' יהודה, והתפלל ערבית מיד אחר פלג המנחה, ודלא כסתמא דמתני' ריש ברכות [- הרי אם היה ממתין מלתקן ולהתפלל ערבית עד צאת הכוכבים, היה יוצא לכו"ע]. ועוד, דבפרשת וישלח (להלן לב, לב) פירש

(דברי התענוגים בפרשתנו ומרפא לנפש דף סט ע"א)

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים, להנצחה והודעה על שמחה

נא לשלוח לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.